

Đi u k đi u c a bài v ng c

Tác Giả: Lê Ph c

Thứ Hai, 13 Tháng 8 Năm 2012 21:13

Nh bài v ng c mà bi t bao gi ng ca đã tr nên b t t trong lòng ng i m đi u

Danh ca v ng c Út Trà Ôn

Trong ngh thu t sân kh u c i l ng Nam B , có nhi u m danh g n l n v i nh ng ngh sĩ tài hoa: Vua ca v ng c Út Trà Ôn, Vua ca v ng c hài Văn H ng, Vua xàng xê Minh Chí, Hoàng đĩa đĩa nh a T n tài, N v ng s u n Út B ch Lan, N hoàng sân kh u Thanh Nga, N hoàng kì m hi p M Châu... Đ i v i t t c các ngh sĩ thành danh này, m t trong nh ng th c đ o chính đ trao v ng m n cho h chính là tài năng ca v ng c . Nói cách khác, trên sân kh u c i l ng, b n v ng c đ c xem là bài b n “x ng s ng”. Ra đ i cách đây h n 90 năm, đ n hi n t i dù c i l ng đang h i khó khăn, nh ng b n v ng c đ ng nh v n kh e m nh và t p t c phát tr n. Vì sao th ? B i vì b n v ng c có nh ng đi u k đi u c a nó.

T cu c tình chung th y đ n b n D c hoài lang

Bài t c a b n v ng c chính là bài D c hoài lang c a nh c sĩ Cao Văn L u. S ra đ i c a bài ca này g n v i m t cu c tình son s t.

Nh c sĩ Cao Văn L u (t c Sáu L u) sinh năm 1892 t i r ch Cây Cui, thôn Thu n L , t ng Th nh H i H , ph Tân An, t nh Gia Đ nh, bây gi là M Thu n, Tân An, Long An. Năm lên 6 tu i, gia đình c a c u bé Sáu L u cùng v i 19 gia đình khác đ t diu nhau v l p nghi p t i Gia H i, B c Liêu. ó, c u bé Sáu L u đã th giáo v i nh c sĩ Hai Kh , m t nh c sĩ đàn ca tài t có ti ng kh p l c t nh Nam Kì lúc b y gi .

Năm 21 tu i, chàng thanh niên Sáu L u đ c mai m i k t hôn v i cô Tr n Th T n. Dù trong c nh nghèo khó, nh ng đôi v ch ng son v n yêu th ng nhau r t m c. S ph n tr trêu, tám năm ân ái mà h v n ch a có đ c m n con nào. Theo đúng truy n th ng phong ki n *Tam niên vô t b t thành thê*

” (c i nhau đã ba năm mà không th sinh con thì không đ c xem là v n a), m ông đã bu c ông ph i tr v .

N u ph i chịu lòng thân m u vì cái câu ác nghi t “*Tam niên vô t*”, thì chàng thanh niên Sáu L u cũng hi u rõ cái câu “
t nh t phu thê bá d ân”

” (M t ngày là v ch ng thì trăm năm ân nghĩa). B i th , Sáu L u ngày đêm th ng nh v hi n, mong m i ngày đoàn t . Trong tâm trí, ông nghĩ r ng v ông ch c cũng đang ch u c nh s u th m nh nhung gi ng nh ông. Cám c nh thay cho ng i v tu i m i đôi m i bu c ph i xa ch ng, ch u bao ti ng đ i ác nghi t, đ r i đêm đêm mong ng ng ch ng mòn mỗi nh thi u ph trông ngóng chinh phu ngoài v n lý xa xôi.

T c c nh sinh tình, ng i ch ng Sáu L u đã vi t nên m t bài ca mang tên là *‘Hoài Lang’* (Trông ch ng), nh đ nói dùm n i lòng c a ng i v ào kháng. Sau đó ông B y Kiên đ ngh thêm vào ch “

D c

” (Ti ng tr ng đêm khuya). Và th là bài “

D c hoài lang

” (Đêm nghe ti ng tr ng nh th ng ch ng) đã ra đ i.

N i lòng ông đã đ c ng i m v c m thông nên bà âm th m t o đ i u ki n cho hai ng i đ c bí m t g p nhau. Tr i nh th ng k có lòng, chính nh ng l n g p g âm th m đó, v ông đã có mang. Gia đình ông Sáu L u vui m ng đ n đón dâu tr l i. V ch ng đoàn t trong ni m hân hoan. Sau đó bà sinh cho ông đ a con trai đ u lòng trong t ng s b y ng i con, năm trai, hai gái sau này.

Ông Sáu L u m t ngày 13 tháng 8 năm 1976 t i B c Liêu. M hai v ch ng ông hi n đ c đ t c nh nhau nh m t minh ch ng cho cu c tình th y chung g n bó c a đôi v ch ng nghèo đ n đ n s ra đ i m t bài b n b t h c a sân kh u c i l ng Nam B .

T tác ph m cá nhân tr thành sáng tác t p th

Bài “*D c hoài lang*” đ c nh c sĩ Sáu L u vi t vào năm 1919. Khi y bài này có 22 câu nh p đôi. Theo so n gi Vi n Châu-danh c m B y Bá, ông Sáu L u đã b hai câu cu i đ còn 20 câu nh p đôi. T nh p đôi lúc m i v a đ c sáng tác, bài “ *D c hoài lang*” đ n phát tri n theo th i đ i đ đáp ng nhu c u sáng t o và th ng th c c a khán gi .

Theo giáo s Tr n Văn Khê, năm 1922, ông Ph m Công Bình đ t v tu ng “*T i đ c ph nhân tâm*” trong đó có bài “ *D c hoài lang*” hai. Năm 1925, ông Hu nh Th Trung, t c T Ch i, sáng tác i ca cho bài “ *V ng c*” nh p t mang tên “ *Ti ng nh n kêu s ng*” trong đó có đ n:

“*Nh n đành kêu s ng n i bi n B c*
Én cam khóc h n đ i tr i Nam”.

Đ n năm 1935, ông L Hòa Nghĩa, t c ngh sĩ Năm Nghĩa, ca bài “*V ng t ng chuông chùa*” v ng c nh p 8. Năm 1938, nh c sĩ Vĩnh B o đàn cho cô nă m C n Th ca v ng c nh p 16. Đĩa Beka thu v ng c nh p 8, nh p 16. Kho ng đ u th p niên 50 c a th k tr c. Đ nh t danh ca Út Trà Ôn đã kh i đ u ca bài v ng c nh p 32 mà đa s ngh sĩ c i l ng hi n nay v n còn hát. V ng c nh p 64 và 128 cũng b t đ u phát tri n, nh ng không m y ph bi n.

Đi vào chi ti t v ngày tháng, tên h c a các nh c sĩ, ngh sĩ góp ph n phát tri n cho b n v ng c t nh p 2 đ n nh p 128, hi n còn khá nhi u đ m ch a t ng đ ng gi a các nhà nghiên c u c nh c. Th nh ng, có m t đ i u ch c ch n là, b n “*D c hoài lang*” c a c Sáu L u ngày y đã không ng ng l n lên theo năm tháng, đ c bi t là có bi t bao nh c sĩ, ngh sĩ đã đóng góp cho vi c đ nh hình m t bài v ng c nh p 32 hoàn h o cho ng i m đ i u th ng th c nh ngày nay.

Bài ca vua c a sân kh u c i l ng

B n v ng c đ c xem là “*Bài ca vua*” c a sân kh u c i l ng. Có nhi u lí do đ gi i thích cho “*cái v th*”

” đó. Tr c tiên, bài v ng c đ c xem là th c đo chính đ khán gi đánh giá ngh sĩ, các ngh sĩ mu n đ c n i ti ng và thành công thì ph i hát th t mùi bài v ng c . Nó gi ng nh cái dáng v bên ngoài c a m t con ng i, dù ch a bi t tâm tính th nào, lòng đ ra sao, nh ng n u có dáng v bên ngoài đ nhìn, thì t t nhiên đó là m t l i th đ l y đ c thi n c m c a ng i khác. Đ i v i ngh sĩ, n u ca v ng c mà khán gi nghe mùi, thì ngh sĩ s đ dàng chi m đ c c m tình c a khán gi . N u ca v ng c mà đ c khán gi ch p nh n, thì t c là ng i ngh sĩ đã có đ c m t gi y thông hành lo i u tiên đ ti p t c con đ ng chinh ph c trái tim ng i m đi u. B i v y mà t t c các đào kép chánh đ u bu c ph i ca v ng c cho hay. Và h u nh t t c nh ng ngh sĩ thành danh, khán gi nh đ n h tr c h t là nh đ n m t gi ng ca v ng c đ c s c nào đó.

Còn khi đ n r p xem di n c i l ng tr c ti p, trên sân kh u, ngh sĩ ca, múa bi t bao nhiêu bài b n c i l ng. Nh ng l thay, nh m t lu t b t thành v n, h ngh sĩ trên sân kh u vô v ng c , là l p t c khán gi im ph ng ph t đ l ng nghe t ng câu, t ng l i, t ng cách nh ch , luy n l y, đ n khi ngh sĩ xu ng v ng c thì l p t c c khán phòng v tay tán th ng. Trong khi các bài b n c i l ng khác, dù ngh sĩ có ca th t hay, th t mùi, cũng không h đ c u ái dành cho m t lu t b t thành v n nh v y.

M t th m nh n a c a bài v ng c đ giúp nó ng i v ng trên ngai vàng, đó chính là tính ph bi n c a nó trong xã h i, đ i v i ng i mê c i l ng cũng nh ng i thích tân nh c. Trong xã h i hi n đ i ngày nay, cái th i mà h ng ngày b ng ph ng ti n này ho c ph ng ti n khác, ng i ta đ u nghe nói đ n cái gi i là “*c i l ng xu ng đ c*”, “*c i l ng suy thoát*”... nói chung là nh ng t ng ch s suy y u c a c i l ng tr c nh ng lo i hình gi i trí hi n đ i khác. y th mà, dù mê c i l ng hay không, có m y ai Mi n Nam Vi t Nam khi nghe nói đ n t “*v ng c*”

l i không bi t đó là cái gì. Còn khi ngh sĩ c i l ng ph i ch y sô cho các ch ng trình tân nh c, thì khi nhìn th y h trên sân kh u, khán gi có m y ai yêu c u h ca m t b n Nam ai hay m t bài Tr ng t ng t , mà h u nh ch yêu c u duy nh t v ng c và v ng c .

Sáu câu v ng c nghe hoài không chán

Nh bài v ng c mà bi t bao gi ng ca đã tr nên b t t trong lòng ng i m đi u: Út Trà Ôn,

Đi u k đi u c a bài v ng c

Tác Giả: Lê Ph c

Thứ Hai, 13 Tháng 8 Năm 2012 21:13

H u Ph c, Thành Đ c, Thanh Sang, Minh C nh, Minh V ng, Minh Ph ng, T n Tài, Hà B u Tân, Út B ch Lan, Thanh H ng, Ng c Giàu, L Th y, B ch Tuy t, Ph ng Liên, M ng Tuy n, M Châu, Thanh Kim Hu ... và còn bi t bao gi ng ca b t t khác n a. Th nh ng mà l thay, trong r t nhi u gi ng ca n i danh y, không gi ng nào gi ng gi ng nào, m i gi ng có m t nét r t riêng mà h v a nghe là khán gi nh n ra ngay, không nh m l n vào đầu đ c.

Dù nhi u nhà nghiên c u c g ng x p nhi u ngh sĩ vào trong m t tr ng phái ca v ng c c th , th nh ng s phân chia đó vô cùng t ng đ i, b i cái tính đa đ ng trong gi ng ca gi a nh ng ngh sĩ qua cách nh n nhá, vô v ng c , xu ng x , x p ch ... Ngay c đ i v i b n thân ngh sĩ, thì trong m i bài v ng c , tùy theo n i dung và tâm tr ng h c cũng có nh ng cách nh n nhá khác nhau. Th m i bi t, ch có sáu câu v ng c nh ng l i hàm ch a muôn hình v n tr ng ki u ca, cách hát: Nh cách x p ch và ca ch nh p c a ngh sĩ Út Trà Ôn đ n hi n t i v n ch a có ai k th a, hay l i xu ng x c u i câu 5 và 6 c a S u n Út B ch Lan cũng là có m t không hai, ho c cách đ t câu 2 ngân dài c a ngh sĩ M ng Tuy n cũng là đ c nh t vô nh trong làng c nh c Mi n Nam.

Nh s đ a đ ng này, mà b n v ng c ch có 6 câu ca t i ca lui t x a đ n gi v i bi t bao ngàn bài, th mà m i l n nghe, là ng i ta có c m giác nh m i v y. Khi m t so n gi vi t ra m t bài ca v ng c m i, thì cái m i đ đây ch là l i ca, ch còn b n đ n 6 câu v ng c v n y v y, không có gì thay đ i. Tuy nhiên, v i l i ca m i, khán gi khi nghe không h th y nhàm chán v i 6 câu đ n, mà l i ca m i đã khi n cho c b n v ng c tr nên hoàn toàn m i. H n n a, cùng m t bài v ng c , nh ng m i ngh sĩ có cách th hi n khác nhau, b i th nó v n luôn nh m i.

V ng c đâu ch có u bu n!

Khán gi tìm đ n v i c i l ng b i ó là m t cu c đ i thu nh . Các bài b n c i l ng r t đ a đ ng, có th đi n t đ c đ lo i th t tình l c đ c c a con ng i. Th ng thì sân kh u c i l ng có 20 bài b n t bao g m:

- Ba bài Nam: Nam Xuân, Nam Ai + Nam Ai L p Má , Đ o Ngũ Cung + Song C c .
- Sáu bài B c: L u Th y, Xuân Tình, Phú L c , Bình Bán, Tây Thi, C B n.
- B y bài L : Xàng Xê, Ngũ Đ i Th ng, Ngũ Đ i H , Long Đ ăng, Long Ngâm, V n Giá, Ti u Khúc.
- B n bài Oán: T Đ i Oán, Giang Nam, Ph ng C u Hoàng, Ph ng Hoàng C u.
- B n bài Oán ph : Văn Thiên T ng, Bình Sa L c Nh n, Thanh D Đ Quyên, Xuân N

Đi u k đi u c a bài v ng c

Tác Giả: Lê Ph c

Thứ Hai, 13 Tháng 8 Năm 2012 21:13

Hai m i b n t này chia ra 4 lo i theo 4 mùa (Xuân, H , Thu, Đông) và 4 h ng (Đông, Tây, Nam, B c), đ c s d ng bi u đ t nh ng cung b c tình c m khác nhau. Ch ng h n nh đ đi n t tình c m vui t i r n rã thì s d ng bài Xuân Tình, s hùng tráng uy nghi thì có đi u Xàng Xê, bu n ão não thì có Ph ng Hoàng, T Đ i Oán hay Nam Ai, bi u l s s ng khoái thì dùng đi u Nam Xuân, th l tâm tình trong tâm tr ng u hoài thì có Văn Thiên T ng....

Th còn bài v ng c thì sao? V ng c có th đi n t đ c h t th y các lo i tình c m đó.

Tr c tiên, v ng c là u bu n ão não. B n “Đ c *Hoài Lang*” v n là m t bài bu n tê tái, thì b n v ng c ngày nay đ ng nhiên ph i đ m nét u s u. Đã có bi t bao bài v ng c k l chuy n th ng đau làm rung c m bi t bao con tim m đi u: Tình anh bán chi u-Út Trà Ôn, Ti ng Ve S u-Út B ch Lan, Cô gái bán đèn hoa gi y-Thanh H ng, B ch Thu Hà-L Th y, Bông Ô Môi-T n Tài, Hòn V ng Phu-M Châu, Tình là dây oan-H u Ph c+Thanh Nga, Tình m u t -Ng c Giàu...

Th nh ng, bài v ng c không ch có u s u, mà còn có th khi n ng i nghe c i ra n c m t. Ng i mê v ng c làm sao quên đ c gi ng ca đ c nh t vô nhi c a vua v ng c hải Văn H ng, v i hàng lo t các bài v ng c đ đ i: V tôi nói ti ng Tây, Chó m c đ u cáo, Lá s táo quân, Văn H ng đi Suzuki, T Thiên đ i thánh, Văn H ng đi h t tóc, T ch lên sài Gòn, T ch đ i chi n Văn H ng... Hay gi ng ca H Minh trong bài Tôi m n làng tôi, H Sa v i bài Pháp s gi i ngh .

Trong cu c s ng, nh ng b c anh hùng có khi cũng ph i l r i vì m t hoàn c nh trái ngang nào đó. Gi t n c m t đ đây không ph i là gi t n c m t *bi l y*” mà là gi t l “*bi hùng*”. Cũng v n là nh ng câu v ng c quen thu c, nh ng ng i ca đòi h i ph i cho khán gi c m đ c n i u bu n, nh ng bu n v i khí khái anh hùng. Nh ng bài v ng c cho th lo i này cũng không hi m: Nguy n Trãi-Út Trà Ôn, Phan Lê Huê-Út B ch Lan, H n Kinh Kha-T n Tài, Tr ng Lo n Thăng Long thành-Minh C nh, Men R u Sa Kê-H u Ph c...

Cái h n c a bài v ng c

Bài v ng c đ c xem là m t b n nh c cho ng i ca nhi u t do nh t. Ví đ nh đ i v i b n v ng c 6 câu nh p 32, ng i ca ch c n gi đ ng nh p cu i câu, còn trong lòng b n thì hoàn toàn t do nh n nhá, luy n lái, x p ch ... Chính nh có t do mà các ngh sĩ tha h sáng t o ra cái riêng đ ng i nghe không nhàm chán. Th nh ng, cũng nh khi n u m t n i canh chua

Nam B, tùy ý thích mà ng i ta có th nê m gia v chua nhi u ho c ng t nhi u, nh ng ph i nê m n m làm sao đ cho n i canh chua còn là n i canh chua, ch đ nhi u đ ng quá cũng không đ c mà b nhi u me quá cũng không hay. B n v ng c cũng v y, nó “đ” mà không “*vô l’*”, t c dù có t do, nh ng ph i gi nh ng đ m c b n nh t c a nó, n u không nó s không còn là v ng c n a.

Nh ng đ m c b n nào?

V ng c tr c tiên là “đ s”, t c “*k chuy n l i cho ng i ta nghe*”. Trong câu chuy n dĩ nhiên tùy lúc s có H, N, Ái, , Ai, C, D c (m ng, gi n, th ng, ghét, bu n, s, mu n). Nh v y, m i b n v ng c đòi h i ng i vi t ph i cho nó m t c t truy n, ng i ngh sĩ ph i dùng l i ca đ truy n t i cho đ c n i dung và tinh th n c a c t truy n đó đ n ng i nghe.

Th hai, ph i hi u r ng nhi m v chính c a ng i th hi n bài v ng c là “*ca*”, và cái đích chính đó là làm th a m n s “

nghe

” c a ng i th ng th c. B i v y mà ng i ta th ng nói “

ca v ng c

”, nh ng “

hát c i l ng

”.

Ca

”, t c là ng i ngh sĩ ph i s d ng gi ng ca c a mình đ bi u đ t n i dung và s c thái tình c m c a bài v ng c, làm sao đ cho ng i th ng th c ch nghe gi ng ca cũng c m đ c nh ng cung b c tình c m mà ng i vi t bài ca g i g m. Trong khi đó, cái chính c a c i ng là “

hát

”, t c “

bi u di n

” đ cho khán gi “

xem

”, l i ca khi y đóng vai trò b tr cho đ ng tác di n. H i tr c, trong r p hát, khi ngh sĩ trên sân kh u chu n b vô v ng c là l p t c h th ng chi u sáng đ c t b t, ánh sáng ch còn gi đ ng cho khán gi nhìn th y ng i ngh sĩ đ ng vô v ng c. Trong bóng đêm, âm thanh c a câu v ng c ngân vang, ng i nghe t p trung vào âm thanh đó, l i v ng c b ng nhiên tr nên trang tr ng và hay làm sao! Th m i bi t các b c ti n b i coi tr ng vi c “

nghe

” v ng c đ n đ ng nào.

V ng c là “*bình d*” b i nó xu t phát t n i thôn dã, b i nó gi ng nh câu hò đi u lí c a Mi n Nam. Chính vì th mà nó m i đ c công chúng yêu th ng đ n nh v y. Do đó, ph i ca làm sao cho đúng cái th n c a âm nh c mi n nam là “ *Chân ph ng hoa lá*”. T c khi ca v ng c là ph i ca chân ph ng, nh ng không ph i đ bài ca ch t khô, mà ph i dùng ch t gi ng riêng tô đi m thêm hoa lá cho bài ca đ c t i, đ c đ p.

Ngày nay, có nhi u ng i m đ ng quá m c các màn múa b tr cho bài v ng c . Đ n m c mà, khi ngh sĩ đang vô v ng c trên sân kh u, ng i ta v n đ đèn đu c sáng tr ng, ngh sĩ ca đ ng gi a, các ngh sĩ múa ch y qua ch y l i t p n p. Trong đi u ki n nh v y, khán gi b phân tâm, không th t p trung vào vi c “*nghe*” đ c, còn ngh sĩ bi u di n thì cũng không th t p trung chăm sóc t i đ cho gi ng ca c a mình do b chi ph i b i vi c k t h p cùng đ i múa. Và k t qu là: ng i ca thì không th “ *ca*” h t mình, mà ng i nghe thì cũng không th “ *nghe*” h t s c.

Nh n đ nh v th h ca v ng c ngày nay qua các cu c thi v ng c , Vua so n l i v ng c Vi n Châu cho bi t: “*H u h t các cu c thi tôi đ u theo dõi, c m th y vô cùng vui m ng khi b môn c i l ng v n còn nhi u ng i tr n i t p k t c, s n sàng đ n thân đeo đu i. Nh ng thú th t, có nhi u ngh sĩ tr hát v ng c đi u đà, làm dáng quá đáng không đúng v i cái ch t c a v ng c l m. Theo ý ki n riêng c a tôi, th h n bài hát v ng c c n ph i th t gi n đ , nh nhàng gi ng nh nh ng l i m ru, ng t ngào và êm ái đ a con tr vào g c ng say*”. Đ y có ph i chăng là l i c nh báo cho th h ngh sĩ hi n t i đ ng r i b “ *cái h n*” c a b n v ng c , đ b o t n và phát huy “*Bài ca vua c a sân kh u c i l ng*”?